

Szemantikai intuíciós feladatok és gyakorlatok

1. feladat (nehézség: 2)

Melyik állat lehet? Írd be a megadott állatneveket a névötletekhez! Vigyázz, egy ötlethez nem tartozik állatnév!

krokodil, flamingó, elefánt, kaméleon, kolibri

ormántos füllencs .....
 pacuha hájadék .....
 dörzsbőrű fogadás .....
 pironkás nyurgaliba .....
 színeváltó kunkorgyík .....
 cseppszívó pöttömroppencs .....

2. feladat (nehézség: 5)

Alakítsd át minél pontosabban az udvariasság szabályainak megfelelően a tegező mondatokat magázóvá! Írd le a pontsorokra az átalakított mondatokat, majd egészítsd ki a táblázatot is.

Te megálmodod, mi valóra is váltjuk neked.

.....

Válassz szolgáltatásaink közül, hogy megkönnyítsd az életed!

.....

Légy szíves, próbáld meg kivenni a sajátjaitokat...

.....

Nektek is az ő kottájából kell játszaniatok.

.....

Ti és mi együtt is megcsinálhatjuk, ha neked is jó így.

.....

Válogass, tedd ki magad elé, aztán már csak ki kell fizetnetek!

.....

tegező alak	udvariasság magázó alak
tinálatok	
	önhöz
gyere	
tőled	

3. feladat (nehézség: 6)

Olvasd el a **Játsz/ma!** című film rövid ismertetőjét, majd oldd meg a feladatokat!

A történet egy középkori bankárról szól, aki születésnapján különleges ajándékot kap: jelentkezik egy játékba, amelynek során nemcsak a környezete, hanem ő maga is halálos veszélybe kerül.

A film rövid tartalmának ismeretében fogalmazd meg, hogy milyen két értelmezése lehet ennek a címnek: *Játsz/ma!*

1. értelmezés: .....

.....

2. értelmezés: .....

.....

Az egyik értelmezés esetén a cím helyesírása nem tökéletes. Írd le hibátlan helyesírással az értelmezésnek megfelelő igealakot!

.....

4. feladat (nehézség: 7)

Lázár Ervin elbeszéléséből idézünk egy részletet, amelyben az író játékos szóalkotással furcsa foglalkozásneveket hozott létre. Találd ki, melyek lehettek az eredeti, párosával összekevert foglalkozásnevek. Írj le tetszés szerint ezek közül legalább hat eredeti foglalkozásnevet! Ha tudsz, írhatasz többet is.

- Mesterembereket ide! - kiáltott a taláros. Jöttek is, futottak; bázánfütők, kadogosok; ékszártók és szíjgyerészek, esztászok és bányergályosok, sziszerezékek, műgetelők, lacsirendezők és kokatosok meg villauszok és kalanyyszerelők, kuboltók és tűzikosok...

Az eredeti foglalkozásnevek:

.....

.....

.....

Mit jelent a *talár* szó? Húzd alá a helyes meghatározást.

*egy régies hajviselet
 egy szerszám elnevezése
 egy ruhafajta neve
 egy régi fegyver neve
 egy madárnév
 értelmetlen, kitalált szó*

5. feladat (nehézség: 4)

Alkoss szavakat a megadott betűkből a meghatározásoknak megfelelően! Nem kell soronként minden betűt felhasználnod. Minden szóban szerepeljen **j** vagy **ly** betű!

- a) Titokzatos, sejtelmes: **eeéjkrlyms** .....
- b) Más személyes holmiját ellopó személy: **jkotlyvbla** .....
- c) Károgó hangú madár: **rlyvjóúa** .....
- d) Kívánság, kérés: **htjeóaly** .....
- e) Újszülött kisbaba: **lyáprójs** .....

6. feladat (nehézség: 2)

Pótold a magánhangzókat! A kapott szavak a meghatározásnak megfelelő szófajúak legyenek!

T		Z	számnév
		Z	főnév
		R	ige
		R	főnév
		R	melléknév

7. feladat (nehézség: 4)

A feladatban az igék toldalékolását jelképekkel jelöltük. Állapítsd meg ezek alapján, milyen igealakok keletkeznek az egyes sorokban. A megoldásokat a sor utolsó mezőjébe írd le. Az első sorban álló szót segítségképpen megadtuk.

múlt idő: 		jelen idő: 		jövő idő: 	
egyes szám: 			többes szám: 		
első személy: 		második személy: 		harmadik személy: 	

AZ IGE:	A JELKÉPEL JELÖLT TOLDALÉKOK:			A TOLDALÉKOLT IGE:
fordul				<i>fordultunk</i>
kap				
él				
nevet				
nyúl				
van				

8. feladat (nehézség: 6)

Találd meg a rímeket a vers kipontozott sorvégeire a megadott szavak közül. A többi szóra nem lesz szükséged.

Mese

Élt egy lány, úgy hívták: .....,

Farkasnak a hasát kimosta.

Talált egy .....,

azt mondta, hogy: „Nahát,

mért mész te, mama, a .....?”

**nagymamát, Juliska, ruhát, pincébe, erdőbe,
kosarat, Piroska, tilosba, Kriszta, követ**

Melyik ismert mese lehetett az alapja ennek a versnek? .....

9. feladat (nehézség: 5)

Az alábbi szólásokkal ebben a formában nem találkozhatunk. Hogyan hangzanak eredeti, helyes alakjukban? A helyreállított mondatokat írd a pontsorra a megfelelő meghatározás alá.

*Ne szólj szám, nem verik be a fejem!
Akinek nem inge, ne is hordja!
Jobb félni, mint hirtelen összerézzenni mindentől!
Sok lúd elbánik még egy sertéssel is.*

a) Akire nem vonatkozik, az ne törődjön vele!

.....

b) Nem szükséges mindenbe beleszólni!

.....

c) Érdeemes óvatosnak lenni.

.....

d) Egységben az erő.

.....

10. feladat (nehézség: 6)

Az alábbi szöveg mondatai összekeveredtek. Állítsd vissza a helyes sorrendet az egyes mondatok betűjelének megfelelő sorrendben való egymás után helyezésével. A betűjeleket a pontozott vonalra írd!

- A) Ha megunom a hírességet,
- B) bajuszt rajzolnak a képemre az újságban.
- C) Ha nagy leszek, híres ember leszek, titkos telefonszámot tartok,
- D) és így majd nem ismer meg senki, a gyerekek pedig
- E) rendes telefonszámot kérek, bajuszt növesztek,
- F) és autogramot küldök a gyerekeknek, akik bajuszt rajzoltak a képemre az újságban.

.....

Mit jelenthet a versben az a szó, hogy **autogram**? A helyes meghatározást húzd alá.

Fénykép vagy rajz egy gépkocsiról

Híres ember aláírása

Önéletrajz

11. feladat (nehézség: 9)

Rendezd vissza az alábbi vers összekeveredett sorait az eredeti helyükre a vers alatti pontvonalon a sorok előtt álló betűk felhasználásával. Segítségképpen néhány sort a helyén hagyunk, ezeket aláhúzással jelöltük meg. Vigyázz, a zárójelbe tett sorok is a vershez tartoznak!

Romhányi József: A macskafogó egér

- A) (Műfordítás)
- B) És bár a círmosnak könnye is megeredt,
- C) „Bekaplak!” ugrott rá az egér ordítva...
- D) nem tudta meghatni a kevély egeret:
- E) „szegény jó szüleim aggódnak miattam...”
- F) nagy munka, nem mondom, de mégis megérte.
- G) „Engedj el!” könyörgött a macska riadtan,
- H) Egy jókora macskát fogott az egérke,
- I) (eredetiből fordítva).

.....

Mit jelent eredetileg a „műfordítás” szó?

.....

Magyarázd meg, miért hat humorosnak a vers utolsó sorában a csattanó.

.....

.....

12. feladat (nehézség: 8)

Olvasd el Romhányi József versét, és oldd meg a verssel kapcsolatos feladatokat!

Gólya-vendégség

A szívélyes gólya mit vett a fejébe?

Meghívta a nyájias varangypárt ebédre.

Sőt továbbment - még a kicsik is jöhetnek!

De azt már nem mondta meg, hogy csak köretnek.

a) Mit jelent a *szívélyes* szó a versben? Húzd alá az alábbiak közül annak a szónak a betűjelét, amely a legpontosabban megadja a *szívélyes* szó versbeli jelentését!

szeleburdi
kedves
szeszélyes
furfangos

b) Nevezd meg a versben található rímek rímképletét!

A rímképlet neve: .....

c) Mit jelent a vers utolsó sora? Mire utal itt a **köret** szó?

.....

d) A szöveg szerint mi volt a gólya célja az ebédmeghívással? Egészítsd ki a mondatot a saját szavaiddal! Figyelj a megfogalmazásra!

A gólya azért hívta meg a varangypárt ebédre, hogy

.....

e) Írj a **nyájias** szóra egy rokon értelmű szót!

.....

13. feladat (nehézség: 4)

Illeszd be a megfelelő szavakat a halandzsamondatokba úgy, hogy a kiválasztott szó válaszoljon a zárójelben megadott kérdésre! Döntésedet segíti a szavak toldalékolása. Két szót nem kell felhasználnod!

kaltahános - zomporokat - torponok - igdálva - mubelátor - gyakperdet

A rimpés _____ porologva muktároltak a barkonyában.
(*mik?*)

A _____ vocsekok zaktáncsai furmosként ömberegtek.
(*milyen?*)

A teledé bunfája _____ vergdélte a _____.
(*hogyan?*) (mit?)

14. feladat (nehézség: 4)

Az alábbi mondatokban egy-egy állat neve rejtőzött el. Keresd meg és írd le őket helyesen!

a) Ottó letekerte velem biciklivel az egész távot. ....

b) Az ásó, kapa, kasza már a fészkerben van. ....

c) Ebben a kicsi garázsban tartod a kocsidat? .....

d) A kinczsásás kalandoroknak való foglalatosság. ....

e) Kopaszoknak jól szolgálhat egy paróka. ....

f) A nagymama Lacit sokszor elvitte koncertre is. ....

15. feladat (nehézség: 10)

Értelmezd az alábbi versrészletet az olvasott szövegrészlet alapján. Mi az alapja a költő képzettársításának a versrészletben?

*Siessetek csatába!
Isten tornyából szálljatok
A szegény föld sarába.
Segíts, harang, dörögni,
Nyelved így megmarad,
Most majd ágyú dörög el
Imádságodat.*

.....

16. feladat (nehézség: 3)

Párosítsd össze a hasonló jelentésű szólásokat, közmondásokat! Írd mellé, a vonalra a megfelelő választ! Vigyázz, két számot sehova nem tudsz beírni!

A) Jár a keze, mint a motolla. _____

B) Többe kerül a gomb, mint a kabát. _____

C) Jobb a sűrű fillér, mint a ritka forint. _____

D) Tejben vajban fűröszt. _____

E) Egyik kutya, másik eb. _____

1.) Tyúkkal, kaláccsal tart.

2.) Jobb ma egy veréb, mint holnap egy tűzok.

3.) Ég a keze alatt a munka.

4.) Addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér!

5.) Drágább a folt a ruhánál.

6.) Kutyából nem lesz szalonna.

7.) Egyik tizenkilenc, a másik egy híján húsz.

17. feladat (nehézség: 5)

Mi az alábbi ikerszók párja és jelentése?

- mende-**..... - jelentése: .....
- ázik-**..... - jelentése: .....
- hébe-**..... - jelentése: .....
- ákom-**..... - jelentése: .....
- tesze-**..... - jelentése: .....
- tarka-**..... - jelentése: .....
- sete-**..... - jelentése: .....
- kesze-**..... - jelentése: .....

18. feladat (nehézség: 8)

Milyen szabályt fedezel fel az alábbi sorokban?

**Jégen járó január.
Fagyot fúvó február.**

Folytasd a felismert szabály szerint:

.....**dallal**   **muzsikáló**   **május**

.....**szemet**   **szaporító**   .....

19. feladat (nehézség: 7)

Egészítsd ki a hiányzó mássalhangzókkal és írásjelekkel a szavakat. A szavakat a zárójeles meghatározás alapján tudod felismerni.

T__bor ba __ancsban és kö__enyben he __eszt egy ki __ebb acélsza __agot.

(férfinév, lábbeli, védőruha, elektromos fémrögztési eljárás, kisméretű)

Egye __őre csak egy kevés sa __tot és va __at hozzál A __i __ának.

(„most csak”, tejtermékek, férfinév)

A ví__part nem a __at bi __tonságot, ha ije __ten lö __dösitek a kisfiú a __át.

(tó széle, félve, taszigál, anya)

Fényké __ből nem, azo __ban hetila __ból a köl __ég hamaró __an me __térül.

(„de”, kiadás, „nemsokára”, „kifizetődik”)

A sar __örön á __csapó vízsodrás ha __fa __on meg a gá __ivárgás mellett!

(hideg égővi koordináta, „nem baj, ha megszilárdul a hidegben”)

Mennyi hosszú na __ülés volt már a taná __arnok mé __agú falai közt.

(hivatalos összejövétel, tanácsosok nagyterme, frissen meszelt illatú)

Kul __omóval tévesztette össze a je __űrűjét a me __et termesztő bale __áncos.

(Zárat nyitó eszközök közös tartón, esküvői ékszer, gyümölcs, táncművész)

20. feladat (nehézség: 5)

Foglald mondatba az alábbi szavakat:

szál .....**száll** .....**sarkall** .....**sarkal** .....**követő** .....**estélye** .....**kiírt** .....**irat** .....**lak** .....**ellássa** .....**had** .....**fojt** .....**szint** .....**halottam** .....**21. feladat** (nehézség: 9)

Az alábbi mondatok között található néhány kakukktójás. Melyek azok, és miért?

1. Keresik a tavat a kis erek.	10. Messze tájon jár az eszem.
2. Csak a mama makacs.	11. Kis Elek elesik.
3. Apáca, lenyel a cápa!	12. Kelemen, nem Elek.
4. Te mező, neveled eleven őzemet.	13. Indul a pap aludni.
5. Rám német nem lel, elmentem én már.	14. Indul a görög aludni.
6. Rút, dagadt úr.	15. Indul a török aludni.
7. Kosarasok kosara sok.	16. Goromba rab morog.
8. A fasori pap papirosa fa.	17. Réti pipitér.
9. Komor romok.	18. Géza, kék az ég.

Kakukktójások sorszáma: .....

A többi mondatban az a közös, hogy .....

22. feladat (nehézség: 10)

Írjunk verset! Találjuk meg a rímet, és írjuk le helyesen a párokat.

A báró úr augusztusi <i>estélye</i>	Elrepedt a sánta kalóz .....
Volt idén a szezon legjobb	Mikor belerúgott a ház .....

Nem szükséges, hogy a lovat <i>ellássa</i> ,	Sok a csótány? Béla mindent .....
Elég, hogyha az udvarban	Hívd a számon, amit ide .....

- Sírásó úr! Hol a <i>tetem</i> ?	
- Már a többi mellé	
- Hogy ide német <i>had</i> jöjjön?	A rabló az ajtót .....
- Nem bánom én, csak .....jöjjön!	Hátán zsák van, fején .....

Rendeltem egy <i>csirkemellet</i> ,	Láttál-e már hangya.....?
Krumpli volt a <i>csirke</i>	Volt a hangyák fülén .....

Csinos ez a nyári <i>lak</i> ,	
Az ajtaján friss a	Büdös vegyszer, mind széjjel.....

Piros legyen az első <i>szint</i> ,	Szaga maró, mindjárt meg.....
A többihez használj más	

Kell a hivatalos <i>irat</i> ?	
Az ügyvéd úr mindjárt	

23. feladat (nehézség: 3)

Lépésenként egy betű változtatásával juss el az egyik aláhúzott szóból a másikig, annyi lépésben, ahány vonal van köztük. A köztes szavak lehetnek toldalékoltak, de legyenek értelmesek, és a vonalra írd őket.

rom ____ vám

tűz ____ víz

lap ____ púp

sor ____ ____ bál

baj ____ ____ mák

sör ____ ____ bor

víz ____ ____ jég

vas ____ ____ réz

kép ____ ____ ____ dal

fal ____ ____ ____ kép

por ____ ____ ____ kút

vas ____ ____ ____ sín

pók ____ ____ ____ ____ láb

tej ____ ____ ____ ____ vér

sál ____ ____ ____ ____ ____ haj

23. feladat (nehézség: 4)

Elolvasás után válaszolj a kérdésekre.

Ottó egy arcképet nézeget. Mikor megkérdik tőle, kit ábrázol a kép, azt válaszolja: - Van két nagybátyám és egy húgom. Ennek a férfinak az apja az én apám fia. Ki van a képen?

.....

Egy parasztnak volt 11 hím és 8 nőstény báránya, valamint 3 kisbáránya, két pulikutyája és egy kuvasza. Történt egyszer, hogy hatalmas vihart tört ki miközben a báránykák legelésztek, így kilencen kívül mind odaveszett. Mit gondolunk, hány báránya marad hát a parasztnak?

.....

24. feladat (nehézség: 9)

Szóbeli feladat: definiáld tömören: az eredeti szó NEM szerepelhet benne!

majom, hang, sütemény, pók, orr, csőr, zongora, sapka, béka, horgászbót, tea, felhő,

csigalépcső, irigység, focimeccs, divat, kert, bicikli, úszás, jég, büntetés

25. feladat (nehézség: 7)

Találd meg a „furcsa” és „nem furcsa” mondatokat a példa alapján. A mondatok sorszámát írd a pontozott vonalra.

Példák:

Furcsa: „A rézcső vastag.”

Nem furcsa: „A nyuszi benyúl a bokorba.”

1. A mészáros húst árul.
2. A kismackó bocskora.
3. A székelyek ágyúzása.
4. A keszeg haldoklik.
5. A tájfun széle.
6. A vidám komornyik.
7. A villamos késik.
8. A menyasszony aranygyűrűje.

Furcsa: .....

Nem furcsa: .....

26. feladat (nehézség: 5)

Párosítsd a neveket (vezetéknév-keresztnev) a megadott feltételek szerint. Ha szükséges, keresztnévből is lehet vezetéknév. Egy névkombináció több helyre is jó lehet. Próbáld minél több nevet megtalálni.

keresztnevek: **Elek, Sándor, György, Pál, Nándor, Imre, Béla**

vezetéknévek: **Sárosi, Gál, Árkosi, Hegyi, Bozsó**

Magas hangrendű név: .....

Mély hangrendű név: .....

Vegyes hangrendű név: .....

Rímelő név: .....

Alliteráló név: .....

A legrövidebb név: .....

A leghosszabb név: .....

Az összes lehetséges név figyelembevételével:

a névsor elején álló név: .....

a névsor végén álló név: .....

27. feladat (nehézség: 7)

Párosítsd a népneveket az utótagként megadott főnevekkel, hogy létező, értelmes kifejezést kapj. Ahol a főnév előtt nem áll kötőjel, ott a kifejezést külön kell írni - ezt az adott szó dőlt betűs szedésével is jelezzük.

NÉPNÉV	A KIFEJEZÉS UTÓTAGJA
	-gomba, -acél, -csavar, -asztal, -szekrény,
	-kulcs, -saláta, -sakk, -drazsé, -ablak, -ágy, <i>kártya</i>
	-nátha, -viasz, -csizma, -fal, -meggy, -nád,
	-krémtorta,
	-dinnye, -tűz,
	-szőnyeg, -vásár, <i>macska</i>
	-mintás,
	-kór, -kürt, -park, -kert, <i>szalonna</i>
	-rizling,
	-méz, -ülés